

ความสัมพันธ์ระหว่างกายและเนื้อหนัง

Relationship Between Body and Flesh

บาทหลวงเกรียงศักดิ์ ประสูตรแสงจันทร์

* อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.ศรีญญา อรุณขจรศักดิ์

* คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.กิตติคุณ ดร.สุวรรณา สถาอานันท์

* คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Rev.Kriengsak Prasootsaengchan

* Master of Arts Program in Philosophy, Department of Philosophy,
Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Asst.Prof.Dr.Sarinya Aroonkajornsak

* Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Professor Emeritus Dr.Suwanna Sathananan

* Faculty of Arts, Chulalongkorn University

ข้อมูลบทความ

* รับบทความ 16 มีนาคม 2565

* แก้ไข 19 พฤษภาคม 2565

* ตอรับบทความ 6 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างกายและเนื้อหนังทั้งในบริบทของเทววิทยาคริสต์ศาสนาและปรัชญาสำนักปรากฏการณ์วิทยาโดยแบ่งเป็นสองหัวข้อ หัวข้อแรกสำรวจการพัฒนาแนวคิดเรื่องกายในคริสต์ศาสนาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นถึงก่อนยุคปฏิรูป จากแนวคิดเรื่องกายที่เด่นชัดมากด้วยอิทธิพลของทวินิยมแบบกรีกไปสู่แนวคิดเรื่องกายที่เลื่อนกลางด้วยอิทธิพลของนักคิดในกลุ่มจิตนิยม (Idealism) หัวข้อที่สองสำรวจจุดยืนของเอมมานูเอล ฟาลค์ที่ไม่ได้ปฏิเสธหรือต่อต้านความสำคัญของวิญญาณและจิต แต่เสนอให้กลับมาพิจารณาความเป็นสสารของกายซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีอยู่ของมนุษย์ ฟาลค์มองว่ามีเพียงวิธีนี้ที่ทั้งเทววิทยาและปรัชญาสามารถค้นหาความจริงได้ว่ามนุษย์คืออะไร

คำสำคัญ: กาย
เนื้อหนัง

Abstract

This article studies about relationship between body and flesh in the context of Christianity (theology) and Phenomenology (philosophy). It is divided into two parts. The first studies about developing concept of body in Christianity from the Early period to before the Pre-Reformation – from the very apparent concept of body effected by Greek to the faded by Idealists. The second studies about Emmanuel Falque's concept. Falque neither reject nor resist the significance of soul and spirit. He appeals to consider the materiality of body that is fundamental of human existence. And he argues that through giving priority to body, theology and philosophy can find out what it really mean to be human being.

Keywords: body

flesh

แนวคิดเรื่องกายที่เลื่อนกลาง

ลูธ (1997) ตั้งข้อสังเกตว่าเมื่อจุดกำเนิดของคริสต์ศาสนาอยู่ในพื้นที่แถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนซึ่งรับอิทธิพลจากกรีกทั้งวิถีคิดและภาษา การศึกษาการพัฒนาแนวคิดเรื่องกายในคริสต์ศาสนาจึงควรเริ่มต้นจากความเข้าใจเรื่องความเป็นบุคคลตามวิถีคิดแบบกรีกที่เชื่อมโยงมานุษยวิทยากับจักรวาลวิทยา

จากการศึกษา Timaeus ซึ่งเป็นบทสนทนาเชิงจักรวาลวิทยาของเพลโต¹ ลูธพบว่าคุณลักษณะเฉพาะของความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และโลกตามวิถีคิดแบบกรีกมีสองประการคือ 1) มนุษย์เป็นแบบจำลองของโลกและเป็นสิ่งสร้างที่มีวิญญาณและเหตุผลโดยธรรมชาติ และ 2) กายคือการแสดงออกเชิงกายภาพของวิญญาณซึ่งประกอบด้วยเหตุผล พลังงานทางจิตและความปรารถนา ลูธระบุว่าสองคุณลักษณะเฉพาะดังกล่าวถูกใช้เป็นพื้นฐานของความเข้าใจเรื่องความเป็นบุคคลและกายซึ่งแสดงออกอย่างเด่นชัดทั้งในวิถีคิดและวิถีปฏิบัติของคริสต์ศาสนายุคแรกที่ยังไม่มีการแบ่งเป็นคริสต์ศาสนาจารย์ตะวันตกและจารย์ตะวันออก (the Western and Eastern Christianity)

เริ่มต้นด้วยวิถีปฏิบัติ การยอมรับความสำคัญเชิงจักรวาลของกายตามวิถีคิดแบบกรีกถูกพัฒนาเป็นข้อกำหนดเรื่องตำแหน่งของกายขณะสวดภาวนา คริสตชนสมัยแรกสวดภาวนาโดยหันหน้าไปทางทิศตะวันออกซึ่งหมายถึงการเสด็จมาอย่างสว่างรุ่งโรจน์ของพระผู้ไถ่บาปมนุษย์ ออริเจนแห่งอเล็กซานเดรีย (184-253) เชื่อมโยงกายที่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกกับวิญญาณที่รอคอยการมาถึงของแสงสว่างแท้จริง สังคายนารั้งแรกในปีคริสต์ศักราช 325 ที่เมืองไนเซีย (Nicaea) รับรองความถูกต้องของวิถีปฏิบัตินี้

¹ เพลโต (427-347 B.C.) เป็นนักปรัชญาชาวกรีกผู้เสนอทฤษฎีแบบที่แบ่งโลกออกเป็นสองประเภทคือโลกของประสาทสัมผัสและโลกที่เหนือประสาทสัมผัสหรือโลกของแบบ

ส่วนวิธีคิดนั้น คริสต์ศาสนายุคแรกอาศัยความเข้าใจเรื่องจักรวาลวิทยาแบบกรีกอธิบายความเป็นบุคคล โพลติณัส (205-270) มองว่าโลกคือการไหลออกมาของความดีของ the One ซึ่งตัวมันเองเรียบง่ายและมีหนึ่งเดียว แต่ในขณะเดียวกัน โลกกลายเป็นการแยกตัวออกจาก the One ลูธมองว่าคริสต์ศาสนารับข้อเสนอของโพลติณัสมาเป็นคำสอนเรื่องการสร้างของพระเจ้าและการตกในบาปของมนุษย์ ออริเจนสอนว่าการสร้างชั้นแรกของพระเจ้าคือการสร้างสภาวะจิตที่บริสุทธิ์ซึ่งสะท้อนการเป็นพระฉายาลักษณ์ของพระเจ้าและการเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า การสร้างชั้นที่สองคือการสร้างโลกหรือวิญญาณที่มีรูปร่างและการแยกออกจากพระเจ้า คำสอนเรื่องการสร้างสองชั้นของออริเจนได้รับการยอมรับอย่างมากในคริสต์ศาสนายุคแรกและยุคปีตาจารย์ จากวิถีปฏิบัติและวิธีคิดดังกล่าวของคริสตชนในสี่ศตวรรษแรก ลูธพบว่าความเข้าใจเรื่องกายในบริบทของโลกเป็นธรรมเนียมประเพณีหลักของคริสต์ศาสนา

ในศตวรรษต่อมา ออกัสติน (354-430) ไม่เห็นด้วยกับธรรมเนียมประเพณีดังกล่าวโดยให้เหตุผลว่าคนที่มีความเชื่อแท้จริงในพระเจ้าไม่ควรยึดติดกับสิ่งที่มึนรูปร่างหรือต้องการพื้นที่เพราะสิ่งที่สำคัญกว่าคือสภาวะภายในหรือวิญญาณมนุษย์ที่พระเจ้าประทับอยู่ ออกัสตินมองว่ามนุษย์เป็นสิ่งที่มึนจิตที่ถูกกำหนดทิศทางด้วยสภาวะภายใน² ส่วนกายเป็นสภาวะภายนอกซึ่งเป็นพื้นที่แสดงออกของสภาวะภายใน

ลูธมองว่าการให้สภาวะภายในมาก่อนและกำหนดทิศทางสภาวะภายนอกของออกัสติน ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจนกลายเป็นธรรมเนียมประเพณีหลักในคริสต์ศาสนาจารีตตะวันตก (เริ่มต้นในศตวรรษที่ 5) ส่งผลให้ความสำคัญของกายในฐานะส่วนหนึ่งของความเป็นจริงของบุคคลและแบบจำลองของโลกตามวิธีคิดแบบเดิมเลือนลางไป

² จากการศึกษางานเขียนของแบร์นาร์แห่งแกรลโว (1633-1696) ลูธนิยามสภาวะภายใน (inwardness) เป็นความรู้สึกภายในที่ลึกซึ้งเกินกว่าสติปัญญาจะเข้าใจได้ แบร์นาร์ตั้งข้อสังเกตว่าความกลัวถูกกลืนโทษและความหวังเรื่องรางวัลสามารถเปลี่ยนแปลงความประพฤติของคนๆ หนึ่งได้ แต่ทั้งความกลัวและความหวังต่างก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสภาวะภายในของคนๆ นั้นได้ แบร์นาร์เรียกสภาวะภายในนี้ว่า affectum, affectus, หรือ inward feeling

แม้ว่าแนวคิดและคำสอนของอ็อกส์ตินจะได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก แต่เปียนอฟ (2002, pp.25-26) ตั้งข้อสังเกตว่าในงานเขียนของอ็อกส์ตินนั้นกายถูกมองด้วยความสับสน กล่าวคือ กายมักถูกมองเป็นที่มาของความกลัว ความน่าขยะแขยง และความเป็นศัตรู แต่บางครั้งก็ถูกมองในฐานะหนทางสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า เปียนอฟระบุว่า “กาย” เป็นคำสำคัญทั้งในปรัชญาและเทววิทยายุคกลาง เพราะกายสามารถให้รูปร่างเชิงมนทัศน์แก่โครงสร้างและระบบที่เป็นนามธรรมได้ เมื่ออ็อกส์ตินนิยามเนื้อหนังในบริบทของบาปกำเนิด (the original sin) โดยสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างกามตัณหา ความกำหนัด และความตายผ่านการร้อยเรียงเข้าด้วยกันขององค์ประกอบเชิงรูปร่าง เชิงจิต และเชิงสติปัญญาของมนุษย์คู่แรก กายที่ถูกกระตุ้นและทำให้มีตัวตนโดยเนื้อหนังกลายเป็นเงื่อนไขของความเป็นมนุษย์ ธรรมเนียมปฏิบัติเรื่องการทรนกายเพื่อป้องกันการทำบาปอันเกิดจากการกระตุ้นของเนื้อหนังที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ในคริสต์ศาสนายุคกลางคือหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า คริสต์ศาสนายุคกลางรับแนวคิดเรื่องกายและเนื้อหนังของอ็อกส์ติน

ในหนังสือ The City of God อ็อกส์ตินวางตำแหน่งเนื้อหนังอยู่ระหว่างบาปและกาย โดยนิยามเนื้อหนังเป็นสถานที่ของธรรมชาติมนุษย์ที่ถูกทำให้ตกต่ำ ข้อเสนอของอ็อกส์ตินทำให้เกิดกายในสองความหมาย ได้แก่ 1) กาย คือกายในฐานะอินทรีย์วัตถุซึ่งถูกจับคู่กับวิญญาณ กายเป็นพื้นที่แสดงออกของสภาวะภายในหรือกายในฐานะกรรม และ 2) เนื้อหนัง คือกายในฐานะประธานและได้รับความเสียหายจากบาปกำเนิด เนื้อหนังเป็นที่ตั้งของกามตัณหาที่ไม่เชื่อฟังและนำไปสู่การแตกแยกกันระหว่างกายและวิญญาณ สารสำคัญของคำสอนเรื่องการสร้างของอ็อกส์ตินคือ กายเป็นสิ่งสร้างที่ดีและไม่ได้เป็นสาเหตุของการตกในบาป แต่กลับกลายเป็นสถานที่รองรับการลงโทษจากพระเจ้า นั่นคือ การอยู่ใต้อำนาจของความปรารถนา ความเจ็บปวด และความตาย ส่วนการเข้ามาของบาปที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกายและวิญญาณ หรือมนุษย์และพระเจ้าแย่งลงนั้น อ็อกส์ตินอธิบายว่าประสบการณ์ที่รับรู้ผ่านตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง³ เป็นความสามารถของกายและพลังทำลายของเนื้อหนัง บาปสามารถสอดแทรกตัวเองเข้าไปยังกายและ

³ ผัสสาการหรือเพทนาการ (sensation) หมายถึงประสบการณ์ที่รับรู้ทางประสาทสัมผัส (การเห็น การรู้รส การได้กลิ่น การได้ยิน และการสัมผัส) หรือความรู้สึกที่แสดงอย่างชัดแจ้งถึงความตระหนักเกี่ยวกับโลกภายนอก

เนื้อหนังได้ผ่านอายตนะทั้งห้า การเข้ามาของบาปทำให้เกิดการตกในบาป (the fall) ซึ่งหมายถึง การเคลื่อนออกจากพระเจ้าของเจตจำนง (will) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวิญญาณ ความไม่เชื่อฟังแรกในเจตจำนงของมนุษย์คู่แรกเป็นการกระตุ้นความปรารถนาและความกำหนดในเนื้อหนัง กล่าวคือ หลังการกินผลไม้ต้องห้าม มนุษย์คู่แรกเกิดความอับอายต่อกายที่เปลือยเปล่าของกันและกัน ทั้งๆ ที่อวัยวะที่น่าอับอายเหล่านี้ไม่ได้ผิดแผกไปจากอวัยวะที่มีก่อนการกินผลไม้เลย

เบียนอฟมองว่าความเข้าใจใหม่เรื่องการตกในบาปที่อ็อกส์ตินนำเสนอคือ เจตจำนงของมนุษย์ที่จงใจออกจากพระเจ้าเกิดขึ้นก่อนการกินผลไม้ต้องห้าม และการไตร่ตรองเพื่อกำหนดทิศทางให้กับเจตจำนงคือช่วงเวลาที่กายถูกเปลี่ยนสภาพเป็นเนื้อหนัง จากความเข้าใจใหม่นี้ เบียนอฟตั้งข้อสังเกตว่า หลักเหตุผลที่อ็อกส์ตินใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกาย เนื้อหนัง และจิตวิญญาณคือ การจงใจออกจากพระเจ้าของเจตจำนงทำให้เกิดการลงโทษที่ได้สัดส่วนกัน กล่าวคือวิญญาณสูญเสียการควบคุมกาย ลำดับที่ถูกต้องในการสร้างของพระเจ้า (พระเจ้าอยู่เหนือวิญญาณและวิญญาณอยู่เหนือกาย) ถูกทำให้บิดเบี้ยวไปด้วยเจตจำนงในเนื้อหนัง ผลของความบิดเบี้ยวนี้คือการแยกออกจากกันระหว่างมนุษย์และพระเจ้า หรือกายและวิญญาณ

สิ่งที่ผู้เขียนมองเห็นจากการสำรวจแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกายและวิญญาณของ เทววิทยาคริสต์ศาสนา คือ แม้ว่ากายได้รับการยอมรับในฐานะหนทางสู่ความรอดพ้น แต่คำสอนเรื่องสภาวะภายในเป็นที่มาของการทำบาปนั้นได้รับความสนใจมากกว่าซึ่งอาจเป็นเพราะการเป็นคำสอนโดยตรงจากพระเยซูเจ้า หนังสือพระวรสารตามคำบอกเล่าของนักบุญมาระโก บทที่ 7 ข้อที่ 20-23 เขียนไว้ว่า

ไม่มีสิ่งใดเลยจากภายนอกของมนุษย์ทำให้เขามีมลทินได้ แต่สิ่งที่ออกมาจากภายในของมนุษย์นั้นแหละทำให้เขามีมลทิน จากภายในคือจากใจมนุษย์นั้นเป็นที่มาของความคิดชั่วร้าย การประพฤติดิฉินทางเพศ การลักขโมย การฆ่าคน การมีชู้ ความโลภ การทำร้าย การฉ้อโกง การสาส์อน ความอิจฉา การใส่ร้าย ความหยิ่งยโส ความเริงเริงเลา สิ่งชั่วร้ายทั้งหมดนี้ออกมาจากภายใน และทำให้มนุษย์มีมลทิน

อีกทั้ง ธรรมเนียมประเพณีหลักของเทววิทยาคริสต์ศาสนาสอนว่า กายถูกทำให้เคลื่อนไหวด้วยความปรารถนาของเจตจำนงในเนื้อหนัง ทำให้คริสต์ศาสนาจารีตตะวันตกยุคกลางและยุคต่อมามุ่งความสนใจไปที่การศึกษาเพื่อหาวิธีจัดการเนื้อหนังมากกว่ากาย จนดูเหมือนว่าความสำคัญของกายค่อยๆ เลือนลางไป

เอมมานูเอล ฟาลค์ นักปรัชญาและนักเทววิทยาร่วมสมัยชาวฝรั่งเศสสำรวจและศึกษางานเขียนกลุ่มหนึ่งของปีตาจารย์ รวมถึงนักคิดในยุคกลางและยุคต่อมา ฟาลค์พบว่าไม่ใช่แค่ในเทววิทยาคริสต์ศาสนาเท่านั้นที่ความสำคัญของกายถูกทำให้เลือนลางไป แต่รวมถึงปรัชญาร่วมสมัยอย่างสำนักปรากฏการณ์วิทยาด้วย ข้อเสนอเรื่อง “เนื้อหนังที่ไม่มีกาย” ปรากฏชัดในปรัชญาสำนักปรากฏการณ์วิทยาตั้งแต่ฮูสเซอร์ล (1859-1938) จนถึงองรี (1922-2002) ฟาลค์ (2019c, pp.1-4) มองว่าวิธีคิดและวิถีปฏิบัติที่ให้วิญญาณอยู่เหนือกายในเทววิทยาซึ่งรับอิทธิพลจากคำสอนของอ็อกัสตินและไญยนิยม⁴ เป็นผลมาจากแนวคิดทวินิยม⁵ แบบกรีก ส่วนการให้ความสำคัญกับเนื้อหนังมากกว่ากายในปรากฏการณ์วิทยาเป็นการคิดแบบทวินิยมในโครงสร้างใหม่

ฟาลค์ (2019a) สำรวจการถกเถียงระหว่างฟูโกต์ (1926-1984) และแดร์ริดา (1930-2004) เรื่องความบ้า⁶ ที่เดการ์ต (1596-1650) กล่าวถึงใน *Meditations on First Philosophy* ฟาลค์วิเคราะห์ว่าแม้ฟูโกต์และแดร์ริดามีมุมมองต่างกันเรื่องความบ้า กล่าวคือ ฟูโกต์เสนอให้กันความบ้าออกจากความคิดของเราเพราะความบ้าเป็นด้านที่น่ากลัวของการมีอยู่ของเรา ในขณะที่แดร์ริดามองว่าความบ้าคือส่วนหนึ่งของความคิดของเราที่คอยให้เหตุผลเพื่อสงสัยหรือตั้งคำถามต่อบางสิ่งบางอย่าง แต่หลักการที่ทั้งคู่ยอมรับร่วมกันคือ เราต้องการความบ้าเพื่อไม่ให้ถูกหลอกลวงจากการใช้เหตุผลแบบผิดๆ เพราะการใช้เหตุผลคือคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ที่อยู่ตรงข้ามกับความบ้า จากการอ่านและวิเคราะห์ *Meditations on First Philosophy* ฟาลค์พบว่าความ

⁴ ไญยนิยมหรือลัทธิฮินอสติก (Gnosticism) คือแนวคิดทางศาสนารูปแบบหนึ่งในสมัยโบราณที่เชื่อว่ามนุษย์ควรสละโลกวัตถุเพื่อมุ่งเน้นเรื่องจิตวิญญาณ เพราะประสบการณ์ทางวิญญาณเท่านั้นที่เป็นแก่นแท้ของความเชื่อทางศาสนา ส่วนกายเป็นกรงขังวิญญาณ เรื่องของวัตถุและโลกวัตถุเป็นสิ่งที่ชั่วร้าย ไญยนิยมเริ่มปรากฏรูปแบบชัดเจนขึ้นเมื่ออยู่ในบริบทของคริสต์ศาสนา

⁵ Dualism คือการเชื่อว่าความจริง (truth) มีสองอย่างคู่กันเสมอคือ สิ่งที่ปรากฏต่อประสาทสัมผัสหรือสภาพปรากฏ (appearance) กับสิ่งที่อยู่เบื้องหลังสภาพปรากฏหรือความเป็นจริง (reality) สภาพปรากฏและสิ่งที่อยู่เบื้องหลังสภาพปรากฏต่างไม่ขึ้นแก่กัน แต่อาจมีความสัมพันธ์กันได้ โดยสภาพปรากฏถูกเรียกว่ากายหรือสสาร ส่วนความเป็นจริงถูกเรียกว่าจิตหรือสสาร ความหมายเชิงอภิปรัชญาของทวินิยมตามพจนานุกรมศัพท์ปรัชญาฉบับราชบัณฑิตยสถานคือ ทรรศนะที่ถือว่าสิ่งเป็นจริงสองสิ่งซึ่งไม่ขึ้นแก่กันและไม่อาจทอดลงไปเป็นอีกสิ่งหนึ่ง แต่อาจสัมพันธ์กันได้ เช่น พุทธปรัชญาเชื่อว่า “กาย” เป็นวัตถุจัดอยู่ในประเภทรูป “จิต” จัดอยู่ในประเภทนาม ทั้งกายและจิตต่างก็มีความสำคัญต้องอาศัยซึ่งกันและกันในการถือกำเนิดมีชีวิตรูปเป็นมนุษย์ กายและจิตเป็นสภาวะธรรมคนละอย่าง จะทอนกายเป็นจิต หรือจิตเป็นกายไม่ได้ เป็นต้น

⁶ ความบ้าแบบคาร์เทเซียน (Cartesian madness) หมายถึง สภาวะของสมองที่ถูกทำให้เสียหายและส่งผลต่อการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส เดการ์ตใช้ “คนบ้า” เป็นตัวอย่างเพื่อโต้แย้งว่าความรู้ที่ได้จากประสาทสัมผัสไม่สามารถไว้วางใจได้

บ้ำมีความตรงข้ามสองประการคือ การขาดเหตุผลและการแยกออกของกาย การถกเถียงระหว่างฟุโกต์กับแดร์ริดาสนใจความตรงข้ามประการแรก ส่วนฟาลค์สนใจความตรงข้ามประการหลัง เพราะมองว่าการหันกลับมาพิจารณาภายหน้าจะทำให้เกิดความเข้าใจความบ้ำที่ต่างไปจากเดิมได้ โดยอาศัยมุมมองแบบคนมีสติที่กลัวการไม่มีกายมากกว่าการไม่มีเหตุผล กล่าวคือ คนมีสติที่จินตนาการว่าตนเองจะกลายเป็นคนบ้ำเมื่อปฏิเสธว่ามีทั้งสองข้างและกายนี้ไม่ใช่ของฉัน ฟาลค์ตั้งข้อสังเกตว่า คนบ้ำของเดการ์ตคือเนื้อหนังที่ไม่มีกาย (ฉันที่สงสัยและจดจำมือทั้งสองข้างและกายของฉันไม่ได้) จุดยืนของฟาลค์คือ เมื่อใดก็ตามที่เนื้อหนังไม่สามารถจดจำกายของมันได้ทั้งกายและเนื้อหนังจะหายไปทั้งคู่เพราะสิ่งที่มาก่อนและทำให้เนื้อหนังดำรงอยู่ได้คือกาย

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของกายที่เคยปรากฏชัดทั้งในวิธีคิดและวิถีปฏิบัติของคริสต์ศาสนายุคแรกที่ได้รับอิทธิพลจากวิธีคิดแบบกรีกถูกทำให้เลื่อนลงไปด้วยวิธีคิดแบบจิตนิยมที่มองว่าสภาวะภายในมาก่อนและกำหนดทิศทางสภาวะภายนอก กล่าวอีกนัยหนึ่ง กายถูกทำให้เคลื่อนไหวด้วยความปรารถนาของเจตจำนงในเนื้อหนัง การมุ่งความสนใจไปที่การศึกษาเพื่อหาวิธีจัดการเนื้อหนังมากกว่ากายทำให้ดูเหมือนว่า ความสำคัญของกายเลื่อนรางไป ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาวรรณกรรมกลุ่มหนึ่งทำให้ฟาลค์พบว่า ข้อเสนอเรื่อง “เนื้อหนังที่ไม่มีกาย” ปรากฏชัดในปรัชญาร่วมสมัยสำนักปรากฏการณ์วิทยาด้วย

ความหมายของเนื้อหนังในความคิดของเอมมานูเอล ฟาลค์

สเลตแมน (2020, pp.203-204) ระบุว่านักปรัชญาสำนักปรากฏการณ์วิทยาร่วมสมัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาเรื่องกายจำเป็นต้องแยกความแตกต่างระหว่าง Körper (body) และ Leib (flesh) ได้ สเลตแมนระบุว่า Körper มาจาก corpus (ภาษาละติน) หมายถึงกายในฐานะสิ่งที่มีกายภาพ ส่วน Leib เป็นคำกริยา “มีชีวิต” หรือ “มีประสบการณ์” Leib จึงหมายถึงกายที่ถูกทำให้มีชีวิตหรือมีประสบการณ์แทนที่จะเป็นเพียงกายที่ต้องการพื้นที่อย่างเดียว แต่ในภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสมีเพียง “กาย” คำเดียวที่หมายถึงการมีอยู่เชิงกายภาพของมนุษย์ เพื่อรักษานวงของภาษาที่มาพร้อมกับความแตกต่างระหว่าง Körper และ Leib⁷ การแปลเป็นภาษา

⁷ ความต่างกันเชิงมโนทัศน์ระหว่าง Körper และ Leib ถูกพัฒนาในต้นศตวรรษที่ 20 โดยฮูสเซอร์ลนักปรัชญาสำนักปรากฏการณ์วิทยาชาวเยอรมัน การจำแนกความหมายของฮูสเซอร์ลถูกทำให้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางโดยปงตี (Merleau-Ponty, 1908-1961) นักปรัชญาสำนักปรากฏการณ์วิทยาชาวฝรั่งเศสที่นำความคลุมเครือบางอย่างในการนิยามของฮูสเซอร์ลมาพัฒนาต่อ

อังกฤษที่ได้รับการยอมรับร่วมกันในปัจจุบันมักใช้มีโนทัศน์คู่ กล่าวคือ กาย (Körper) หมายถึง กายที่เป็นสสาร หรือกายที่เป็นกรรม ในขณะที่เนื้อหนัง (Leib) หมายถึง กายที่ถูกทำให้มีชีวิต หรือกายที่เป็นประธาน

องรีเป็นนักปรัชญาสำนักปรากฏการณ์วิทยาชาวฝรั่งเศสที่สนใจศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกายและเนื้อหนังเช่นเดียวกับฟาลค์ แต่ทั้งสองมีจุดยืนที่ต่างกัน องรี (อ้างถึงใน Seyler, 2020) มองว่าเนื้อหนังคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังสภาพปรากฏหรือความเป็นจริงของมนุษย์ ส่วนกายเป็นเพียงสภาพปรากฏหรือลักษณะภายนอกของความเป็นจริง องรี (อ้างถึงใน Sackin-Poll, 2019, pp.409-411) ยืนยันว่าสองรูปแบบของการปรากฏ หรือกายและเนื้อหนังต้องแยกจากกันอย่างเด็ดขาด ในขณะที่ฟาลค์มองว่าเนื้อหนังในความหมายที่กว้างกว่าไม่ได้หมายถึงประสบการณ์ที่มีชีวิตของกายเท่านั้น แต่รวมถึงตัวกายด้วย⁸

ฟาลค์ (2016) ได้แย้งว่าการกล่าวถึงปรากฏการณ์ที่มองไม่เห็นในความรู้สึกขององรี สัมผัสของการมองเห็นได้ของกาย ถ้าไม่มีการมองเห็นได้ของกาย การมองเห็นไม่ได้หรือความประทับใจที่มีอยู่ในจิตก็เกิดขึ้นจริงไม่ได้ ฟาลค์ตั้งข้อสังเกตว่า ความเร่งรีบไปหาเนื้อหนังทำให้องรีลืมการผูกติดของเนื้อหนังกับกายจนถูกวิพากษ์ว่ามีแนวคิดแบบ Docetism⁹ ชิคุร์ดสัน (2016, p.17) ระบุว่าฟาลค์คือหนึ่งในคนที่วิพากษ์องรีเรื่องนี้ ยิ่งไปกว่านั้น การค้นพบกายประเภทที่สามซึ่งองรีเรียกว่ากายดั้งเดิม¹⁰ ทำให้เกิดกายใหม่ที่ลึกลับเกินไป องรีมองว่าสิ่งที่ทำให้นักเต้นใน lovers' night รู้สึกเจ็บปวดไม่ใช่กายของคู่เต้น แต่เป็นความรู้สึกที่อยู่ภายในจิตที่เกิดประสบการณ์ในการสัมผัสของมันเองแน่นอนว่า ฟาลค์ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอขององรีและยืนยัน

⁸ แกซแวนด์เนอร์ (2012, p.6) ระบุว่าสำหรับฟาลค์ กายและเนื้อหนังต้องไปด้วยกันเสมอ ความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดระหว่างกายและเนื้อหนังคือศูนย์กลางการวิเคราะห์ของฟาลค์ และฟาลค์ดำเนินความคิดร่วมสมัยที่สนใจแต่เนื้อหนังจนลืมนำความสำคัญของกาย

⁹ มาจากภาษากรีก dokein (แปลว่า ดูเหมือน) หมายถึง กลุ่มคนที่ปฏิเสธความเป็นมนุษย์ของพระเยซูเจ้า แม้สภาพปรากฏของพระเยซูเจ้าเป็นมนุษย์ แต่ความเป็นมนุษย์เป็นเพียงภาพลวงตา แท้จริงแล้วพระเยซูเจ้าเป็นพระเจ้าอย่างสมบูรณ์

¹⁰ องรีแยกแยะกายเป็นสามชนิดคือ (1) transcendental body ที่สร้างและกระทำผ่าน (2) material body เช่น การมองเห็นซึ่งเป็นพลังของกายชนิดแรกกระทำผ่านดวงตาซึ่งเป็นกายชนิดที่สอง เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่าง transcendental body และ material body บ่งบอกว่ากายชนิดแรกถูกนิยามด้วยการพุ่งไปของสำนึก แต่การมองแบบพลิกกลับทำให้องรีเห็นว่าแม้กายชนิดแรกเปิดตัวลงต่อโลกภายนอกหรือกายชนิดที่สอง แต่กายชนิดแรกไม่สามารถสร้างการแสดงออกของตัวมันเองได้ กายชนิดแรกจำเป็นต้องถูกวางอยู่บนกายชนิดที่สามที่ไม่มีการพุ่งไปของสำนึกและแก่นแท้ของ Lift องรีเรียกกายชนิดที่สามว่า (3) กายดั้งเดิม หรือ originary body

ว่าทั้งความพึงพอใจและความทุกข์ล้วนเกิดขึ้นกับกายก่อนและไม่สามารถถูกลดทอนไปเป็นเพียงประสบการณ์ที่มีชีวิตของกายดั้งเดิมในความรู้สึกได้ อย่างน้อยก็ในความหมายที่ว่า ประสบการณ์ที่มีชีวิตของกาย (เนื้อหนัง) ไม่สามารถเป็นอิสระจากสสารหรือความเป็นอินทรีย์ที่โอบอุ้มเนื้อหนังไว้ (กาย) ฟาลค์ (2019c, p.2) เขียนไว้ว่า

เมื่อพูดถึงเนื้อหนัง เรานิยามว่าเป็นประสบการณ์ที่มีชีวิตของกาย แต่ในเวลาเดียวกันเรากลับใส่วงเล็บให้กับความเป็นอินทรีย์ของกายเพราะมองว่าความเป็นอินทรีย์ของกายเป็นอุปสรรคต่อความเป็นอัตวิสัยของกาย... เมื่อพูดถึงเนื้อหนัง เรากำลังล้มความเป็นสสารของกายที่ทำให้เนื้อหนังดำรงอยู่ได้ใช่หรือไม่?... เมื่อกายเกิดบาดแผล ฉันไม่สามารถเพิกเฉยได้เพราะบางครั้งบาดแผลทำให้ฉันเป็นทุกข์ หรือกายสามารถย่อยอาหารได้โดยที่ฉันไม่ต้องคิดเลย กายต่างหากที่ทำให้ “ฉัน” มีอยู่จริง กายคือสิ่งที่สร้าง “ฉันที่จริง” ขึ้นมา...เมื่อกายพูดกับเนื้อหนังว่า “รู้สึกเจ็บปวดตรงนี้” ฉันจึงรู้สึกเจ็บปวดและเริ่มคิดว่าจะทำอย่างไรเพื่อไม่เจ็บปวดอีก ความพยายามปฏิเสธกายหรือแค่เพียงเปลี่ยนศูนย์กลางไปที่เนื้อหนังคือการปฏิเสธความเป็นอินทรีย์ของกาย

ฟาลค์ตั้งข้อสังเกตว่า “เนื้อหนัง” ไม่ได้หมายถึงกายเชิงชีววิทยาซึ่งเป็นความหมายโดยทั่วไปของเนื้อหนังเท่านั้น แต่รวมถึง (1) กายในความหมายเชิงปรากฏการณ์วิทยาหรือกายที่เป็นทั้งประธานและกรรม, (2) กายที่มีชีวิตซึ่งเป็นที่ตั้งสำหรับการไตร่ตรองและนิสัย และ (3) กายในความหมายเชิงวิทยาศาสตร์หรือกายที่เป็นสสารและต้องการพื้นที่ ฟาลค์ (อ้างถึงใน Gschwandtner, 2012, p.9) มองว่าระดับที่ต่างกันของกายทำงานร่วมกันและมีความสำคัญต่อกัน เราไม่สามารถมองข้ามกายในระดับใดระดับหนึ่งได้

ฟาลค์ (2019b) ใช้แนวคิดเรื่องการรวมกันของกายและเนื้อหนังโดยกายมาก่อนและเป็นพื้นฐานของการปรากฏของเนื้อหนังวิเคราะห์ประสบการณ์ความทุกข์ของพระเยซูเจ้า (ในสวนเกทเสมนี) ที่เกิดจากการรับธรรมชาติมนุษย์ (Incarnation) ฟาลค์มองว่าความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างกายและเนื้อหนังของมนุษย์ถูกอธิบายได้ด้วยความเป็นบุคคลทั้งครบของพระเยซูเจ้าผู้ทรงรับธรรมชาติมนุษย์ใน “flesh and bones” ซึ่งไม่ได้หมายถึงการเป็นสสารเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการมีทั้งกายที่เป็นสสารและเนื้อหนังที่ถูกทำให้มีชีวิต กล่าวอีกนัยหนึ่ง ฟาลค์เชื่อว่ามีเพียงการเปลี่ยนทิศทางโดยใช้กายเป็นทางเข้าสู่เนื้อหนังเท่านั้นที่สามารถอธิบายความเป็นมนุษย์ของเราได้

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนมองว่าฟาลค์ไม่ได้ต่อต้านธรรมเนียมประเพณีหลักของเทววิทยาคริสต์ศาสนาและปรัชญาสำนักปรากฏการณ์วิทยา ฟาลค์ไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของวิญญาณและเนื้อหนัง แต่ฟาลค์เห็นความจำเป็นของการสำรวจอีกด้านหนึ่งที่ถูกละเลยไปอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ของเทววิทยาและปรัชญาเพื่อสร้างความสมดุล ฟาลค์มองว่าการมุ่งสู่เนื้อหนังอย่างเร่งรีบเกินไปทำให้นักปรากฏการณ์วิทยาหลายคนหลงลืมการผูกติดของเนื้อหนังกับกาย ที่สำคัญฟาลค์มองว่าแนวคิดเรื่องกายที่ถูกทำให้เลื่อนลงไปทั้งในเทววิทยาและปรากฏการณ์วิทยาส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องความเป็นมนุษย์ ฟาลค์ไม่ต่างจากนักปรากฏการณ์วิทยารุ่นก่อนที่ให้ความสำคัญกับ “ประสบการณ์” ของการดำรงอยู่บนโลกใบนี้ในฐานะมนุษย์ แต่ความโดดเด่นของฟาลค์คือการเปลี่ยนทิศทางการเข้าหาปัญหาเพื่อค้นหามุมมองใหม่ที่นำไปสู่การเข้าใจความเป็นมนุษย์ต่างไปจากเดิม

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าจุดยืนของฟาลค์ที่ใช้กายเป็นจุดเริ่มต้นนั้นเป็นการฟื้นฟูความสำคัญของ “กาย” ที่ครั้งหนึ่งเคยปรากฏชัดในวิธีคิดแบบกรีกแต่ถูกทำให้เลื่อนลงด้วยวิธีคิดแบบจิตนิยมขึ้นใหม่ อีกทั้ง วิธีเข้าหาปัญหาของฟาลค์สามารถอธิบายความเป็นมนุษย์ได้อย่างแตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ การวิเคราะห์ประสบการณ์ของมนุษย์โดยเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกายและเนื้อหนังโดยกายมาก่อนและเป็นสิ่งที่ทำให้เนื้อหนังดำรงอยู่ได้ทำให้ฟาลค์ (2019b) ค้นพบว่าความเจ็บป่วย ความชรา และความตายซึ่งเป็นที่มาของประสบการณ์ความเจ็บปวดและความทุกข์ของมนุษย์นั้นไม่ใช่ผลของบาป แต่เป็นผลต่อเนื่องของความเป็นอินทรีย์ของกายที่อยู่ภายใต้กฎธรรมชาติเรื่องความเสื่อมสลายได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์. (2557). **พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์**. โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2557). **พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรชญา**. สำนักพิมพ์แสงดาว.
- Biernoff, S. (2002). **Sight and Embodiment in the Middle Ages**. Palgrave MacMillan.
- Falque, E. (2016). Is There a Flesh Without Body?: A Debate with Michel Henry. *Journal of French and Francophone Philosophy*, 24(1), 139-166.
- Falque, E. (2019a). **The Discarnate Madman**. *Journal for continental philosophy of religion*, 1, 90-117.
- Falque, E. (2019b). **The Guide to Gethsemane: Anxiety, Suffering, and Death**. Fordham University Press.
- Falque, E. (2019c). **The Wedding Feast of the Lamb: Eros, the Body, and the Eucharist**. Fordham University Press.
- Gschwandtner, C. (2012). **Postmodern Apologetics?: Arguments for God in Contemporary Philosophy**. Fordham University Press.
- Louth, A. (1997). **The body in Western Catholic Christianity**. In S. Coakley (Ed.), *Religion and The Body* (pp.111-130). Cambridge University Press.
- Sackin-Poll, A. (2019). **Michel Henry and Metaphysics: An Expressive Ontology**. *Open Theology*, 5, 405-419.
- Seyler, F. (2020). **Michel Henry**. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta (Ed.), <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/michel--henry/>.
- Sigurdson, O. (2016). **Heavenly Bodies: Incarnation, the Gaze, and Embodiment in Christian Theology** (C. Olsen, Trans). MI: Eerdmans.